No. 12. Donderdag 22 Maart 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Een Tweede, Verbeterde Druk.

Nadat de oplaag van het in 1911 door het Informatie-bureau der Vereeniging „Oost en West" uitgegeven boekje No. 2 der serie: „Staats- en particuliere betrekkingen in onze overzeesche bezittingen", getiteld *De Geëmployeerde bij de Java Suiker-industrie*, was uitverkocht, bestond steeds veel vraag naar dit handige boekje, weshalve besloten werd een 2de, verbeterde druk te bewerkstelligen.

De heer *Dr. H. C. Prinsen Geerligs*, die het boekje geschreven had, achtte het beter een ander met de herziening te belasten, die meer op de hoogte is der huidige toestanden op Java. Nu werd de heer *P. L. Lohr*, gewezen fabricatiechef bij de Java-suikerindustrie, tijdelijk in Nederland vertoevende, door ons aangezocht en bereid bevonden, die bewerking op zich te nemen. Een nieuw hoofdstuk over „*Het Leven op een Ned.-Indische Suikeronderneming*", werd er aan toegevoegd en nog enkele andere aanvullingen bijgebracht, zoodat het werkje thans geheel „*up to date*" is en ongetwijfeld zijn weg bij het publiek vinden zal.

De prijs is gesteld op *f* 0.25 plus *f* 0.02 frankeerkosten.

De Secretaris van het Informatie-bureau, Heulstraat 17, den Haag.
J. L. VAN GENNEP.

„Oost en West" op de Utrechtsche Jaarbeurs.

Men schrijft ons uit Utrecht:

De eerste *Jaarbeurs*, die een groot succes was, behoort al weder tot het verleden. In alle Nederlandsche bladen hebben uitvoerige beschrijvingen gestaan van de verschillende, even doelmatig als fraai ingerichte *Stands* en *Monsterkamers*, die er te zien waren. Op twee dezer laatsten, n.l. de nummers 2147 en 2148 van den catalogus, wenschen wij hier nog even de aandacht te vestigen, omdat deze in betrekking staan tot de Vereeniging „Oost en West." Op verzoek van het Hoofdbestuur dezer Vereeniging, dat daartoe op zijn beurt weer aangezocht was door het Ministerie van Koloniën, heeft het Bestuur der *Afd. Utrecht en Omstreken* deze twee kamers, waarin het Departement van Koloniën een kantoor voor Koloniale Handelsvoorlichting voor Oost- en West-Indië had gevestigd, netjes versierd en een huiselijk en gezellig aanzien gegeven. Geholpen door eenige leden onzer afdeeling, die zoo vriendelijk waren voorwerpen, door hen uit Indië medegebracht, tijdelijk aan ons af te staan ten behoeve van de Jaarbeurs, zijn de wanden versierd met fraai gevlochten en gekleurde oogsthoeden, de planken, waarop de flesschen van 't handelsmuseum van het Koloniaal Instituut stonden, bedekt met fraai gebatikte slendangs, terwijl de deuren met mooie sarongs en kains behangen waren. Hier en daar zijn geciseleerde koperen bakken geplaatst (bokor's uit Soerabaja), hoornen beeldjes (snijwerk uit de Preanger Regentschappen), fraaie koperen vazen, waaiers, enz., enz. Midden in het vertrekje stond een vitrine, met allerlei borden en geschriften over Oost- en West-Indië; daar tusschen lag ook de „*Oproep*", het propagandageschrift, dat den lezers bekend maakt met alles, wat de Vereeniging „*Oost en West*" bedoelt en doet, en dringend uitnoodigt tot lid worden.

Er heerschte op deze Eerste Utrechtsche Jaarmarkt een bizonder goede stemming, een stemming van groote tevredenheid. Kan het ook wel anders, waar daar zoo uitnemende zaken gemaakt werden, gelijk hier het geval was. Waar men ook kwam, zelfs op de galerij van de fruithal, waarheen een zeer hooge trap voerde, om welke reden men aanvankelijk meende, dat niemand er zou willen exposeeren, doch waar toch geen hoekje of plekje meer onbezet bleef; overal hoorde men hetzelfde: „wij zijn tevreden, ja meer dan dat, het gaat alles naar wensch, het overtreft onze verwachtingen!" De een heeft nieuwe relaties aangeknoopt, een ander noteerde iederen dag zeer voordeelige orders; een derde speet het, dat hij niet dadelijk een „Monsterkamer" had gehuurd, veel beter en geschikter tot bespreking en behandeling van zaken dan een „Stand"; een volgend jaar (hoort ge het, een volgend jaar, dus ter Jaarbeurs van 1918, de tweede te Utrecht) doet hij dit zeker.

Naar wij hopen en durven verwachten, zal er dan véél meer dan ditmaal uit Ned. Oost- en West-Indië te zien en bewonderen vallen.

Schriftelijk- of Correspontie-onderwijs.

—o—

De vorige week had, in het lokaal van het *Nut van het Algemeen* te Amsterdam, een bijeenkomst plaats van belangstellenden, vertegenwoordigers van vereenigingen van maatschappelijk belang, onder leiding van *prof. Kohnstamm*, alwaar de heer *Ravenswaay* zijne denkbeelden uiteenzette omtrent eene organisatie van het correspondentie-onderwijs. Verschillende personen en op-zich-zelf-staande instellingen zijn zich daarmede gaan bezig houden. Niet gesproken van personen of vereenigingen, wie het alleen te doen is om geldelijk voordeel, maar zelfs bij de beste vereeniging van dien aard ontbreekt leiding, organisatie. De praktijk heeft bewezen, dat er groote behoefte bestaat aan dit onderwijs en dat de vorming van een als officieel erkenden bond om daaraan leiding te geven, het beheer te regelen, en te trachten dit onderwijs tot het hoogste peil op te voeren, volkomen gerechtvaardigd is.

De behoefte hier te lande is gevoeld door jongelieden, die de lagere school verlaten hebbende, de praktijk van het leven zijn ingegaan op plaatsen, waar hun drang tot verdere ontwikkeling geen bevrediging vinden kon. Zij vroegen dan de hulp van hunnen gewezen onderwijzer, om steun of raad bij hunne eigen studie, en troffen zij dan een welwillenden onderwijzer aan, die bereid was, zijn tijd te geven om een leergragen, begaafden jongeling ook op een afstand, over de post, zijn onderricht en nuttige wenken te verstrekken, dan bestond voor hen de gelegenheid, zich zoo goed mogelijk in hun vrijen tijd te bekwamen tot verkrijging van een diploma, waarmede zij hunne maatschappelijke positie konden verbeterd zien. Zoo hoorde men vele voorbeelden noemen van personen, die bekwaam waren gemaakt voor de hoofdonderwijzersakte, voor architect, landbouwkundige, enz. Doch ook zijn er bedrogen uitgekomen, die afgaande op schoon klinkende advertenties, niet bereikt zagen, wat hun in redelijken tijd in uitzicht gesteld was.

Het denkbeeld om deze zaak onder degelijke, deskundige leiding te brengen, vond algemeen bijval. Een comité werd benoemd, om de uitwerking van dit vraagpunt verder voor te bereiden.

Is de behoefte aan goed geregeld correspondentie-onderwijs hier te lande gebleken en bewezen, het vraagstuk heeft zeer zeker voor Indië niet minder beteekenis. Integendeel, het strekt zich daar uit ook tot het lager onderwijs voor Europeanen op afgelegen, niet in de nabijheid eener school gelegen plaatsen, en ook verdient het overweging in hoever het onderwijs door briefwisseling tegemoet kan komen aan de behoefte voor beginnend of voortgezet onderwijs bij de Inlanders. Ja, het komt ons voor, dat, als er ten aanzien van de Inlanders een goede regeling kan worden getroffen, een bond als in uitzicht gesteld vast rekenen mag op den steun der regeering, voor welke, op het gebied van het Inlandsch onderwijs, nog zooveel terrein braak ligt.

Met bijzondere ingenomenheid werd eenige jaren geleden begroet: *De Gids bij het huisonderwijs in Nederlandsch-Indië*, van den heer C l e r k x, een tijdschrift, dat in 1908 opgericht, van week tot week aangaf, wat er met de kinderen behandeld moet worden, voor de ouders de te geven lessen toelichtte, en waarvan de redactie ook genegen was, om het 4 maal 's jaars te maken proefwerk na te zien.

De reeds bestaande Nederlandsche Vereeniging voor Correspondentie-onderwijs werkt sedert 1912 ook al met vrucht onder de Europeanen in de binnenlanden van Indië. Als haar vertegenwoordiger treedt daar op de heer B r o e k h o f f te Pangkalan Brandan.

Drankbestrijding in Nederlandsch-Indië.

Door E. SCHMüLLING.

(Vervolg).

II.

Wij spraken over de scherpst geformuleerde drankordonnantie en hadden daarbij op het oog: de drankkeur van de gemeente Bandoeng, in Juli 1916 in werking getreden. Daarin wordt zeer terecht tegen den verkoop van ondeugdelijken alcohol straf bedreigd, nadat een beëedigd deskundige er zijn oordeel over zal hebben uitgesproken; terwijl de beoordeelingen van diens eed mede in die verordening zijn opgenomen.

Waar nu sinds 1915 het ambt van inspecteur-pharmaceut in het leven is geroepen en deze ambtenaar onder den Hoofdinspecteur van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst ook onder zich heeft, het z.g. Geneeskundig Laboratorium te Batavia, kan, ja

moet het verbod van ondeugdelijke alcoholica in de onderwerpelijke ordonnantie ook worden opgenomen, daar immers dit Laboratorium ook en vooral voor Levensmiddelenonderzoek ingericht en voor geheel Indië bestemd is. Daarbij zoude men te werk moeten gaan op ongeveer gelijke wijze, als bij opiumovertredingen: van alle hoeken en kanten wordt de aangehaalde opium (zie het nadere hierover in het uitnemende, voor het eerst in 1916 verschenen *Verslag van de Opiumregie)* steeds als „corpus delicti'' opgezonden naar de opiumfabriek; daar wordt uitgemaakt of men al dan niet met van de Regie afkomstige opium te maken heeft.

In de later afgekondigde drankkeur der gemeente Padang komt zulk eene strafbedreiging tegen „ondeugdelijken'' sterken drank *niet* voor. Of dit is geschied met voorbedachten rade, wijl men te Padang geen voor dat doel geschikt laboratorium of geen deskundig persoon bezat, is niet bekend. Mocht dit het geval zijn, dan heeft men recht tot het vermoeden, dat dit voor alle plaatsen in N.I. mutatis mutandis hetzelfde zal zijn, met uitzondering wellicht van Soerabaja, Semarang, Djokdja en Medan. Daarom kan het ook eene noodzakelijkheid heeten, dat men of het laboratorium vergroot — blijkens de Memorie van Toelichting op de Indische begrooting voor 1917 n.l. aanvraag van vier analysten, wordt zij te klein geacht — dan wel het laboratorium onder den chef der militaire apotheken staande, voor dit doel worde gebezigd; — de kortelings overleden chef daarvan heeft zeer verdienstelijk werk gedaan door instelling van hulpbetoon der milit. apotheken aan den Burgerl. Geneesk. Dienst (zie Ontw. Begrooting Afd. V, 56a, d. e). Wellicht kan men voor bovengenoemd doel ook overeenkomsten sluiten met proefstations en suikerfabrieken, met de groote spiritusfabriek bij Modjokerto e. d., zoodat in deze zoo snel mogelijk recht kan gedaan worden.

In het najaar van 1916 is het belangwekkende rapport van den Resident Engelenberg over het alcoholvraagstuk in Ned.-Indië verschenen. Het is voorzeker geen opwekkende lectuur, maar...... „*Every cloud has a silvery lining*'': hoog rijzen daarin, als rotsen in de branding op. de figuren van de heeren van der Steur en dr. Bervoets.

Een ander verblijdende en zeer hoopvol stemmende factor is in dezen het feit, dat de tegenwoordige Landvoogd zich reeds als gezant te Stockholm met dit vraagstuk heeft beziggehouden, blijkens een artikel van zijn hand in *De Volksbond*, orgaan der Nederl. Drankbestrijdingsvereeniging, handelende over het z.g. „Bratt''-stelsel in Zweden, welk artikel in Engelenberg's rapport is opgenomen.

Evenals men in het, naar het zich laat aanzien in 1917 krachtig ingezette streven naar beperking van het opiumgebruik, nog evenwijdig daarmede een even volhardenden strijd moet voeren tegen opiumsmokkel, zoude men dus ook bij de drankbestrijdingsactie een soortgelijke tweeledigheid hebben: beperkingsactie in het gebruik van zuivere alcoholica, en meedoogenlooze bestrijding van ondeugdelijke, n.l. vervalschte dranken, ook al zouden deze „onschuldig''. d. w. z. voor de gezondheid niet nadeelig zijn, hetgeen door deskundigen zeer onwaarschijnlijk wordt geacht, onverschillig of ze van Europeesch of Indisch makelij zijn.

Het kan in dit verband van belang heeten, dat de Indische Regeering in Mei '16 een ontwerp-boterordonnantie heeft uitgegeven te openbare beoordeeling; naar vermoed, zal zij wel in 1917 kracht van wet (in Kolonialen zin) krijgen. Zoowel hiervoor, als voor eene verscherpte controle op alle standaardlevensmiddelen en massa-artikelen, zooals meel, rijst, kaas, trassi, drinkwater, suiker, olie, enz., is het noodig, dat uit de openbare middelen een tweede laboratorium in het leven worde geroepen en wel te Soerabaja in aansluiting met de N. I. A. S.; wellicht een derde te Medan. Dit zou voorloopig als voldoende kunnen worden aangemerkt. De marktmeesters der in.den vroeger aangegeven zin gemoderniseerde markten, kunnen en moeten dan van al, wat hun verdacht voorkomt, monsters naar het betrekkelijke laboratorium zenden; en daarna kunnen de delinquenten door de gemoderniseerde rechters, land- in plaats van politierechters, een welverdiende, zware straf wegens knoeierij en vervalsching ondergaan· daarbij alle rassen over één kam scherende.

In hoeverre in deze het z.g. Handelslaboratorium te Buitenzorg eene helpende hand zou kunnen toesteken, kan bezwaarlijk van hieruit beoordeeld worden, vooral ook, omdat dit instituut de handen al vol heeft met de afwerking van zijn eigen programma; maar er zijn behalve weefsels, vetten, zouten, oliën, reukstoffen, ook nog handelsartikelen, die tevens directe consumptiemiddelen zijn; hier is dus het grensgebied, waarop overleg met andere laboratoria kan geschieden ter verkrijging van arbeidsverdeeling en taaksverlichting.

Werkt een behoorlijk afgesloten marktterrein met de daarbij behoorende doelmatige loodsen, practische ruimteverdeeling naar de soorten van koopwaar en aldus gemakkelijke overzichtelijkheid, reeds op zich zelf min of meer preventief tegen den aanbreng van bedorven, minderwaardige of zelfs vervalschte eetwaren en voedingsmiddelen, op de aangegeven wijze zal men den draak der levensmiddelenvervalsching of verslechtering, ook betrekkelijk spoedig beteugeld en den kop ingedrukt kunnen hebben; vooral indien de van de politierechtspraak ontheven Hoofden van Plaatselijk Bestuur meer tijd kunnen geven aan het repressieve en preventieve politiewerk op dit gebied, en de daarin vallende delicten met zware straf bedreigd worden en voorts de ambtenaren van den medikalen en veterinairen dienst bevoegdheid tot verbaliseeren krijgen, op de wijze als die der accijnzen daar reeds hebben.

Ter bevestiging van het bovenstaande zij aangeteekend, dat volgens bl. 22 der *Memorie v. Toelichting* op de Ind. begr. voor 1917 de inkomsten en uitgaven van den dienst der opiumregie elk voor 1917 met ruim 1½ en bijna 1½ millioen zullen verminderen, zoodat deze tak van dienst in 1916 zijn hoogtepunt schijnt te hebben overschreden; en zoo kan men met goeden grond en blijmoedig vertrouwen hopen, dat het snel in dalende lijn zal voortgaan. Indië is rijk genoeg om het daaruit, alsook het uit de drankbestrijding voortvloeiend staatsfinancieel tekort, zelf goed te maken en het financiëel evenwicht volkomen te herstellen.

Men zie daarbij *last not least* niet over het hoofd, dat hier tegenover staat eene winst aan volkskracht, aan tijd, thans doorgebracht met consumptie van opium en alcohol, die dan besteed kan worden aan rust of arbeid. De ziekenhuizen en gezinnen worden dan in mindere mate bezwaard door de aan de gevolgen daarvan lijdende zieken en zwakken; er is geen prikkel tot stelen of bedriegen, om aan het voor het koopen vereischte geld te komen; de politie krijgt dus eenige verlichting. Uit dronkenschap voortkomende baldadigheid en andere misstanden en familieleed behooren dan tot het verleden. Het aldus uitgespaarde of vrijkomende geld kan besteed worden aan beter kleeding, voeding en woning. Dit is een belangrijk en niet te onderschatten *plus* in den zin van volkseconomie en volkskracht, en tevens blijkt er, dat tusschen deze draken-bestrijding en het levenswerk van den bekenden heer H. F. Tillema, verwoed en volhardend bestrijder van slechte woningtoestanden en onmenschwaardige volkshuisvesting, een belangwekkend verband bestaat. In staats-economischen zin zal het alleszins gunstige gevolg er van zijn, dat het deugdelijke gedeelte der Inlandsche functionarissen, vrijkomende uit alsdan ingekrompen diensten der Opiumregie en der Invoerrechten en Accijnzen, bij andere, zonder negatieve tendenzen, maar meer nuttig positief-opbouwend werkende takken van Dienst terecht zal kunnen komen.

Het zal echter onmogelijk zijn, om wat de Staat aan inkomsten ontegenzeggelijk door deze maatregelen zal moeten derven, uit het door de voormalige opium- en drankverbruikers bezuinigde, voor een hoe klein deel ook goed te maken; want het is heel moeilijk, om die bezuinigingen fiscaal in billijkheid en redelijkheid te treffen; ging er de volkskracht in zijn geheel, dus over alle personen, door vooruit, dan zoude men eene verhooging der reeds bestaande belastingen kunnen bewerkstelligen. De eenige, rechtstreeks er mede verbandhoudende, fiscale vergoeding kan dus geen andere zijn, dan het accres aan bedrijfsbelasting of landrente, door grooteren omzet in bekleedingsstoffen, kramerijen, huisraad, bouwmateriaal, e. d.; meerdere opbrengst van veld en woonerf, voor zoover dit door meerderen physieken arbeid mogelijk is. Dat accres zal evenwel zoo gering zijn, met betrekking tot het staatsfinancieel tekort, dat het op geheel andere wijze zal moeten worden aangevuld.

Hierover op eene andere plaats nader.

(Wordt vervolgd.)

Filmlezing over Nederlandsch-Indië.

Voor de afdeeling „'s-Gravenhage'' van de *Ned. Reis-Vereeniging* werd door den heer W. J. Giel eene lezing gehouden over „*Het Leven en Werken van Europeanen en Inlanders in Ned. Indië*'', welke door eenige films werd geïllustreerd.

Spreker zette hierin vooral uiteen, waarom de werkwijze van den Europeaan in Indië zoo belangrijk verschilt van de overeenkomstige in Nederland, waartoe spreker noodzakelijk eenige grepen moest doen uit het leven en werken der Inlanders, aangezien beide rassen elkaar bij het werk noodig hebben en in zekeren zin aanvullen.

De heer G. deed uitkomen, dat de wijze van werken in het algemeen afhankelijk is van drie factoren, n.l. het klimaat, de terrein- en bodemgesteldheid en de bevolking, te midden waarvan men leeft, en waaruit men de arbeidskrachten moet betrekken. Alle vakken en bedrijven nu van Europeanen hadden, in meerdere of mindere mate, met deze factoren rekening te houden en sommige, zooals de cultures en het militaire bedrijf, ter dege met alle drie.

Het klimaat heeft invloed, daar het een andere dagverdeeling, anderen bouw van woningen, werkplaatsen en fabrieken medebracht, terwijl door afwezigheid van een winter de cultures een geheel ander aanzien hebben dan hier. Dit is ook vooral het geval met de bodemgesteldheid.

De terreingesteldheid geeft allerlei moeilijkheden op te lossen, waarvan men hier geen begrip heeft. Meestal bergachtig terrein met primitieve vervoermiddelen, snelstroomende rivieren, die grootendeels onbevaarbaar zijn, alsmede bosschen, waardoor men zich somwijlen met het kapmes gewapend, alleen langs slingerpaadjes kan bewegen. Een en ander

maakt op- en afvoer van materialen en producten lastiger en talrijke voorzieningen noodig bij huizenbouw bruggenbouw, havenaanleg, bergbanen enz., terwijl vooral het leger, in verband met de terreingesteldheid, op andere technische hulpmiddelen was aangewezen en veel zwaarder en vermoeiender uitrukkende diensten heeft.

De derde factor is echter zeker wel voor sommigen de belangrijkste. Om in een paar woorden de wijze van leven en werken van den Inlander te schetsen, ging natuurlijk niet, doch spr. bracht die algemeene karaktertrekken op den voorgrond, welke de Inlander aan zijn godsdienst en levensopvatting ontleent, en welke juist op zijn werkwijze van invloed zijn. Levende te midden van een overvloedige en milde natuur, die haast niets vraagt en bijna alles geeft, niet gedreven door koude en honger, en weinig kleeding hebbende, voelt de Inlander niet dienzelfden drang tot arbeid, welke heel onze Eur. maatschappij beheerscht en bezielt.

In merg en been nog animist zijnde, voelt hij een zekeren afkeer en angst voor nieuwe werkwijzen, methoden en uitvindingen, vooral op landbouw- en veeteelt-gebied, uit vrees de geesten zijner voorvaderen te verstoren. Kwade voorteekens kunnen oorzaak zijn, dat het aangevangen werk in den steek wordt gelaten, of, bij pressie onzerzijds, met angst en zonder animo wordt voortgezet.

De Inlander, die kennis heeft gemaakt met den Hindoegodsdienst, prefereert een rustig en bedaard bestaan, temidden van harmonische en niet-gejaagde werkzaamheden en gevoelt zich meer aangetrokken tot kunstnijverheid, dan tot industrie of confectie. Hij haast zich niet om rijk te worden, spaart zijn geld niet op, en neemt met genoegen eenige dagen vrijaf, wanneer hij voldoende heeft verdiend om zich die luxe tijdelijk te kunnen permitteeren. Of dit dan wel eens valt in eene periode van groote spoedbestellingen bij een fabriek, laat hem vrijwel koud. Voor onze werktuigelijke methodes gevoelt hij weinig of niets. Alleen zijn eigen landbouw is in aansluiting met zijn zieleleven, maar dan ook geheel volgens eigen inzichten en adat uitgeoefend.

Op dat alles heeft de Islam voor het meerendeel der bevolking het cachet van fatalisme gedrukt, buigen voor moeilijkheden, berusten in groote natuurrampen enz., zoodat men wel kan nagaan hoever Oost en West, op het punt van werkopvattingen, van elkaar zijn verwijderd. Voegt men daarbij dat in het algemeen van vakstudie en vakopleiding bij den Inlander nog haast nergens sprake is, en dat het verantwoordelijksgevoel van het toezichthoudend Inlandsch personeel, het met klem optreden enz., nog zéér veel te wenschen laten, dan kan men beseffen, hoe bij de technische werkzaamheden haast alles afhangt van het plichtbesef en de vakkennis van het Europeesch personeel, dat dan bovendien nog heeft te kampen met de moeilijkheid om zich behoorlijk tegenover den Inlander uit te kunnen drukken en diens gedachtengang te begrijpen.

In verband met deze laatste omstandigheid vond spr. het een gelukkig verschijnsel, dat men thans in Nederland tal van Indologische cursussen en leergangen heeft opgericht, waardoor de toekomstige kolonisten minder vreemd voor de nieuwe toestanden ginds zullen komen te staan. Golden deze leergangen tot nu toe alleen de a.s. Gouvernementsdienaren, thans kan men ook op particuliere onderwijsinrichtingen eenige Indologische kennis opdoen, terwijl het Koloniaal Instituut op het punt staat te Amsterdam een kolonialen leergang te openen voor allen, die hunne carrière in de Koloniën denken te maken.

Veel onaangenaamheden, wrijving en botsingen tusschen blank en bruin zouden worden voorkomen, indien de werkgever en werknemer elkander beter verstonden.

Vervolgens werden eenige films vertoond, die eerst in hoofdtrekken verklaard en daarna, bij de vertooning, in details werden toegelicht. Naast het drukke, ongezellige hotelleven en genoeglijk huiselijk leven der Europeesche huisvrouw in N. I., zag men zoowel het kalme werk in de theetuinen, als het gevaarvolle zoeken naar eetbare vogelnestjes door Inlanders en Chineezen.

Na de pauze werden nog tal van eigenaardigheden betreffende het werken der Inlanders te berde gebracht, waarna het leven van den Inlander in de dessa met een uiterst pakkende film werd gedemonstreerd.

Als inleiding van de legerfilm deed spr. alweer de verschillen uitkomen tusschen het Indische leger en het Nederlandsche en schetste hij de goede en minder goede eigenschappen van den Inlander als militair, er op wijzende, hoe hierbij de verschillende rassen niet buiten elkander kunnen. Het Indisch Leger noemde de heer G. dan ook een treffend voorbeeld van samengaan van blank en bruin, onder één vaandel, met éénzelfde doel en onder éénzelfde leuze: „Voor Koningin en Vaderland".

De legerfilm trok bijzonder de aandacht en hoewel deze niet zoo groot is opgezet als de Nederlandsche Leger- en Vlootfilm, zag men toch op karakteristieke wijze het optreden onzer Indische Infanterie bij de tallooze moeilijkheden, welke in de Indische terreinen zijn te overwinnen, alsmede bij het ageeren tegen den Inl. vijand. Het huiselijk leven van den Inlander kon voorts op geen betere wijze worden getypeerd dan met de kiekjes der militaire vrouwenloodsen, waarin men het koken, de wasch en de kinderverzorging te gelijk aanschouwde.

Door de duidelijke en vlotte uitleggingen werd de aandacht gedurende alle filmvertooningen ten zeerste gespannen en ontging den toeschouwers haast niets van de wetenswaardige bijzonderheden.

Luide toejuichingen van het zeer talrijk publiek, dat met de grootste aandacht de lezing en vertooning van het begin tot het eind had gevolgd, beloonde den spreker voor de genomen moeite en zijn ingespannen arbeid.

Naar wij vernemen, zal dezelfde lezing den 29sten Maart plaats hebben voor de Afdeeling Amsterdam" van de Nederl. Reis-Vereeniging.

Persoverzicht.

De Indische Bestuurshervorming.

In een uitvoerig hoofdartikel schrijft *De Standaard* van 13 dezer o.m.:

„Ongeveer zeven jaren is thans aanhangig — indien men althans ook de lange rustperioden met dit woord mag bestempelen — een voorstel tot hervorming van het Bestuur in Ned.-Indië; een voorstel niet in een Nederlandsch studeervertrek uitgedacht, maar in Indië geboren uit de door de Regeering gevoelde en erkende behoefte aan krachtige decentralisatie en aan een ruimer medezeggenschap van de ingezetenen bij de verzorging van locale behoeften en de behartiging van locale belangen.

„In die jaren is duidelijk gebleken, dat de Ind. Reg. juist oordeelde toen zij voorstellen deed om op groote schaal aan de ingezetenen — met name aan de Inl. ingezetenen — deel te geven in de behartiging en de verzorging van de locale belangen. De laatste jaren kenmerken zich door toenemende belangstelling van een deel van de Inl. bevolking in de publieke zaak. Die belangstelling vond om zich te uiten niet een gebaanden weg en heeft zich toen geopenbaard in de vorming van allerlei vereenigingen............

„Hier en daar wierpen de gevormde vereenigingen zich op als pleitbezorgsters voor de belangen van de bevolking tegenover het bestuur of tegenover particulieren, en het kan niet worden ontkend, dat zij dit soms met recht deden en dan ook succes hadden, door verbetering van misstanden. Maar dit neemt niet weg, dat deze werkzaamheid dier vereenigingen in zekeren zin een aanklacht is tegen onze bestuursorganisatie. Het volk maakte zich als het ware een vertegenwoordiging, omdat de wettelijke vertegenwoordiging ontbrak. En daardoor moest nu en dan de bestuursinvloed dalen.........

„Het is daarom zoo te betreuren, dat de bestuurshervormingsvoorstellen van de Ind. Reg. zooveel bezwaren hebben ontmoet bij hen, die buiten de bestuurspractijk staan; dat daardoor hoogst noodige zaken, die al lang een begin van uitvoering hadden kunnen hebben, nog maar steeds in het stadium van overweging en beadviseering verkeeren. De Minister hoopt „zoo spoedig mogelijk" voorstellen te doen. Mocht de „mogelijke" spoed niet groot blijken, dan zouden wij dien bewindsman wel in overweging willen geven om de reorganisatievoorstellen, waarvan sommige onderdeelen toch reeds afzonderlijk zijn ter hand genomen, nog eens te splitsen, en afzonderlijk aan de orde te stellen: de decentralisatie „van boven af" op gewestelijke zelfbestuursorganen en de decentralisatie „van onder op", de schepping van autonome bestuursressorten in de regentschappen. En hij stelle dan dit laatste deel het eerst aan de orde. Want tegen dezen rezen weinig bedenkingen; zij kunnen dus snel doorgaan. De heer de Graaff vermeldt, dat bij de conferenties met de bestuursambtenaren de instelling van het regentschap als autonoom orgaan „wellicht meer dan eenig ander punt instemming vond, niet het minst bij de Inlandsche bestuurders, die niet ten onrechte voor het bestuur van hun land een nieuwe toekomst daarmede geopend zagen."

„Deze zaak althans wachte nu niet langer. De Minister toone een open oog te hebben voor de groote belangen, die hierbij betrokken zijn, voor het ruime en veelomvattende perspectief, dat zich hier opent. Hier is de gelegenheid tot het beoefenen van gezonde democratie."

* * *

Onder de „Ingezonden stukken" in de *Nieuwe Ct.* van 18 dezer lezen wij:

De Sarekat Islam en de ethische politiek.

Over dit onderwerp hield de heer R. Polis den 12en dezer een causerie in de ledenvergadering van de Haagsche afdeeling van den *Bond van Vrije Liberalen*. Bij de daarop gevolgde discussie, werd door een der afgevaardigden van het comité *Indië Weerbaar* opgemerkt, dat voor het onderwijs van den Inlander slechts 14 cts. per hoofd en voor dat van den Europeaan *f* 66 wordt besteed.

De spr. heeft daarbij uit het oog verloren, dat de officieele bedragen; zóóveel voor het Europeesch en zóóveel voor het inlandsch onderwijs, volstrekt niet aangeven, hoeveel er inderdaad voor het onderwijs aan beide landaarden wordt besteed, want een belangrijk gedeelte van het bedrag voor het Eurp. onderwijs uitgetrokken, komt ten bate van Inlanders.

De Europeesche lagere scholen o.a. werden op ult. 1915 bezocht door 24.829 leerlingen *daaronder be-*

grepen 5280 leerlingen behoorende tot de inlandsche of met haar gelijkgestelde bevolking.

Op dat tijdstip werden de H. B. S. door 999 leerlingen bezocht, waarvan 62 inlanders en 110 Chineezen.

Hetgeen het onderwijs aan die niet-Europeanen kost, behoort dus van de uitgaven van het Eur. op die van het Inl. onderwijs te worden overgebracht.

Bovendien zijn er nog tal van onderwijsinstellingen voor Inl., die niet op de onderwijsbegrooting voorkomen, zooals de school voor Inl. geneeskundigen, die voor Inl. vroedvrouwen, e.a. De door den heer Abdoel Moeis opgegeven verhoudingscijfers zijn dus niet juist.

Reeds in de aanteekeningen op de begrooting van Ned.-Indië voor 1911, uitgegeven door de Ver. *Moederland en Koloniën*, wees ik er op, dat er feitelijk voor het onderwijs aan Inlanders veel meer wordt uitgegeven, dan het (toen) daarvoor geraamde bedrag van 4 millioen; o.a. 44500 voor de oprichting van volksscholen in het gouvernement van Atjeh en Onderhoorigheden, 106.000 voor de opleiding van Inlandsche geneeskundigen, 8 ton gouds voor onderhoud, herstelling en vernieuwing van scholen voor het inlandsch onderwijs, hetgeen de inlandsche leerlingen kosten die de Europeesche scholen bezoeken, de helft van hetgeen het departement van Onderwijs kost, subsidies, huishuurindemniteiten, enz.

Uit het bovenstaande zal den lezer blijken, dat het niet aangaat gevolgtrekkingen te maken uit de bedragen, voor het onderwijs van beide landaarden uitgetrokken en het zou wel de moeite waard zijn, dat eens door een financieele specialiteit, b.v. door een accountant, werd uitgemaakt, hoeveel in werkelijkheid voor het onderwijs aan Eur. en Inl. wordt besteed.

Dan is er nog iets anders, dat bij een vergelijking van de bedragen voor 't Europeesch en het Inlandsch onderwijs in het oog moet worden gehouden. De meeste kinderen uit den werkmansstand in Nederland zetten na het afloopen van de lagere school hun studiën niet voort, evenmin als de kinderen uit de Javaansche desa, zoodat zij aan onderwijs betrekkelijk weinig kosten. De Europ. in Indië zijn echter voor het meerendeel ambtenaren of officieren en min of meer gegoede particulieren. Het aantal paupers onder de Eur. is betrekkelijk klein. Van hun kinderen zet het meerendeel de studie wel voort na de lagere school.

Het is volstrekt niet mijn bedoeling te betoogen, dat er voor het onderwijs van den inlander genoeg wordt gedaan; herhaaldelijk hebben wij uitbreiding en verbetering aanbevolen, maar men moet de zaak niet erger voorstellen dan zij is.

* * *

Nu of nooit!

Onder dit opschrift schrijft *Een Vaderlander* in *Het Vaderland* van 20 dezer een lang Ingezonden stuk, beginnend met:

„Ieder heeft het interview gelezen van den vertegenwoordiger van de Sarikat Islam, Abdoel Moeis, met den correspondent van Het Volk te Genève, — een getuigenis, merkwaardig in vele opzichten, en dat bij velen een licht moet hebben doen opgaan, — zoo dit niet al reeds geschenen heeft."

En eindigend met de woorden:

Hare Majesteit benoeme eene commissie uit de meest geschikte mannen hier te lande en in Oost-Indië met de opdracht de wijze te regelen, waarop in afzienbaren tijd aan Java zelfbestuur kan verleend worden en de buitenbezittingen zullen worden beheerd.

„De afkondiging van de benoeming dier commissie zal hare heilzame uitwerking reeds dadelijk doen gevoelen, allerwege ontspanning brengen, een stroom van geestdrift door de kolonie jagen, de frondeurs met onmacht slaan, en, met het groote doel voor oogen, de gemoederen tot rust brengen, en de sluimerende krachten opwekken tot de hoogste krachtsinspanning. Laat Abdoel Moeis deze blijde boodschap mee naar huis nemen!

„Geen angstvalligheid, geen karigheid in de toezeggingen, geen onnoodig voorbehoud.

„Dan kan ook dadelijk overgegaan worden tot wapening en oefening eener militie en zal het millioenen leger van Javanen met onze hulp, zijn geboortegrond en zijn land, zijn eigen land, beter bewaken dan wij dit bij de tegenwoordige en toekomstige machtsverhoudingen vermogen.

„Ook wanneer als resultaat van den oorlog een Statenbond mocht ontstaan met vaste waarborgen voor den vrede, zal deze moeilijk waarborgen kunnen geven voor het behoud van koloniën en de blijvende overheersching van rassen, die recht hebben door aantal en ontwikkeling als gelijkgerechtigden tot den bond toe te treden."

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Terugbrenging van particuliere Gronden tot het Landsdomein.

In Mei 1914 werd bij ordonnantie verklaard, dat het landsbelang de terugbrenging vorderde van de particuliere landen in de *afd. Tangerang* tot het landsdomein. Het uitbreken van den Eur. oorlog deed de zaak blijven zooals ze was. Op de begrooting voor 1917 is echter een som uitgetrokken van 2 millioen, ten einde een begin van uitvoering aan het plan te geven. Tevens is eenige maanden geleden een uitgebreide commissie benoemd onder voorzitterschap van den resident van Batavia, teneinde de waarde van die landerijen te bepalen.

Het uitvoeren van belangrijke bevloeiingswerken, waarvan de kosten globaal geschat zijn op 5 millioen en waardoor 60000 bouw in West- en Oostmoesson, van water zullen kunnen worden voorzien, wacht op den aankoop van die gronden.

Volgens de *J.-B.* zal met de waardebepaling der landerijen in het oostelijk gedeelte van *Tangerang* begonnen worden.

In totaal zullen de onteigenings- of afkoopkosten bedragen *f* 12.400.000, waarvoor in het geheel 36 landen landsdomein worden. Behalve de 2 millioen, die dit jaar op de begrooting uitgetrokken zijn, zal in 1918 en 1919 achtereenvolgens *f* 5.400.000 voor hetzelfde doel gevraagd worden.

Daar bij Koninklijk Besluit van 1912 de beginselen zijn vastgesteld, volgens welke de waardebepaling moet geschieden, welke beginselen zeer aannemelijk zijn, bestaat er reden om te vertrouwen, dat de overdracht der landen bij minnelijke schikking zal kunnen geschieden, in aanmerking genomen, dat de lusten aan het bezit der landen verbonden in den laatsten tijd niet zijn toegenomen. De eigenaars voelen zeer wel, dat ze de hun toekomende rechten tegenover de ingezetenen op zeer gematigde wijze hebben uit te oefenen, willen ze moeilijkheden voorkomen.

Met recht mag verwacht worden, dat de uit 9 leden bestaande commissie haar arbeid met spoed zal volbrengen.

Heerendiensten op de Buitenbezittingen.

Onder bovenstaanden titel verscheen van de hand van den Controleur B.B., den heer *A. A. van Lierop.* in de *Preangerbode* een artikel. De Schr. brengt o. a. in herinnering, dat na 1906 voor het aanleggen van nieuwe en het verbeteren van bestaande wegen op de *Buitenbezittingen* geen machtiging van de Regeering meer behoeft te worden gevraagd, maar dat, na de instelling van een inspectie voor de verkeerswegen op de *Buitenbezittingen* in 1910 voorgeschreven werd, dat bij het aanleggen of verbeteren van wegen steeds de samenwerking en voorlichting gevraagd moest worden van den evengenoemden inspecteur. „Te willen volhouden, dat sedert steeds in dezen geest gehandeld is, zou een miskenning zijn van den ijver en de voortvarendheid o. a. van vele plaatselijke bestuursambtenaren".

Daar, naast den systematischen wegenaanleg, overal door de bestuursambtenaren wordt voortgegaan met de verbetering (aanleg) van het plaatselijk wegennet, is het duidelijk, dat in de laatste decennia de taak voor de heerendienstplichtigen er niet lichter op is geworden, althans in de meeste zelf-besturende landschappen.

Naast de van oudsher gevorderde negorijdiensten, worden nu, voor aanleg of verbreeding van wegen, diensten geëischt, wat vroeger slechts bij uitzondering voorkwam.

De vervanging van de lange contracten door de korte verklaring heeft daartoe immers de gelegenheid geopend. Wel zijn de bestuursambtenaren verplicht er naar te streven, dat in het bijzonder de aard en de duur der te vorderen diensten in overeenstemming zijn met de bestaande gebruiken, behoeften en instellingen, maar omtrent hetgeen hieronder verstaan moet worden, is nogal verschil van opvatting mogelijk en vooral de bevolking zelf is dienaangaande een gansch andere meening toegedaan, dan haar directe of indirecte bestuurders.

„Veilig mag dan ook aangenomen worden, dat tegenwoordig, als gevolg van onze intensiever bestuurspolitiek, meer heerendiensten gevorderd worden dan voorheen. „Hiermede wil nog niet gezegd zijn, dat het aantal per jaar gevorderde dagdiensten meer bedraagt dan het toegelaten maximum, al zal zulks meer dan eens het geval geweest moeten zijn, zoolang de geschiktheid van de controleurs o. a. beoordeeld wordt naar den meer of minder goeden staat, waarin de in heerendienst te houden wegen verkeeren.

Op *Java*, waar de heerendiensten weldra geheel afgeschaft zullen zijn, is de druk dier diensten, ondanks het zooveel uitgebreider wegennet, lichter geweest dan op de *Buitenbezittingen*, daar volgens de in 1905 gehouden volkstelling de gemiddelde bevolkingsdichtheid op *Java* 226 per K.M². bedroeg tegen 4 K.M². op de *Buitenbezittingen*. Wel moet bij de periodieke herziening der heerendienst-regelingen gestreefd worden naar vermindering van den druk dier diensten, doch door de intensieve werkwijze kon daarvan geen of weinig sprake wezen; integendeel valt een toenemende druk waar te nemen. Dan gaat Schr. aldus voort: „De vraag rijst, of het juist is gezien, de heerendiensten in de dagen van oplevend zelfbewustzijn aldus op te voeren en dan meen ik voor mij daarop een beslist: „*neen*" te moeten antwoorden. Weinig maatregelen van overheidswege toch zijn den oosterling hatelijker dan de verplichting tot het verrichten van heerendienst. De Inlandsche vorsten hebben dit oudtijds dan ook wel ingezien, toen zij de bewoners hunner hoofdplaatsen, de z.g. negaribewoners vrijstelden van het verrichten dezer diensten, aldus een kern van getrouwe aanhangers om zich henen scheppend, welke in geval van nood met hunnen vorst ten strijde togen."

Suriname.

In de Tweede Kamer deelde de Minister van Koloniën mede, in geruimen tijd geen stukken uit Suriname te hebben ontvangen. Dit zoo zijnde, zullen onze lezers begrijpen, dat onze redaktie geen nieuwsbladen uit de kolonie te zien krijgt. Het laatste hier aangekomen nummer is van 22 December. Een van de booten van de Kon. W.-I. Mail, op weg hierheen, ligt, naar men ons mededeelt, sedert weken in een Portugeesche of Spaansche haven. De mailverbinding met de kolonie wordt van dag tot dag moeilijker en het is de vraag of ook niet de telegraphische gemeenschap belemmerd zal worden.

Het ontbreken van een draadlooze verbinding zal misschien hinderlijk gevoeld worden.

* * *

De Surinaamsche planters zullen met genoegen vernemen dat de heer Sibinga Mulder — inmiddels tot lid van de Tweede Kamer gekozen — hen thans beter schijnt te begrijpen dan toen hij smalend sprak over hun „gekruidenier". In zijne bespreking van Dr. Cramer's verweer tegen des heeren van Hasselt's te Paramaribo gehouden lezing — zie *De Indische Mercuur* van 16 Februari — schrijft hij:

„Bij het klein aantal H.A., die de meeste plantages in cultuur hebben, is het bezwaar van meer gewassen per onderneming niet denkbeeldig, *maar het feit is niet weg te redeneeren, dat menig planter in Suriname er zijn behoud aan heeft te danken.* (Cursiveering van ons). Toen het met de cacao niet ging, had hij nog wat revenuën van de koffie of omgekeerd en zoo kon hij het hoofd boven water houden. Maar laten we er dadelijk bijvoegen, dat hij ook niet verder kwam dan dat en niet ten onder ging, maar er ook niet weer bovenop kwam."

Nog niet, zouden wij willen zeggen. De gevolgen van plantenziekten komt men niet spoedig te boven, vooral bij gebrek aan kapitaal of crediet.

Dan laat de heer Sibinga Mulder er op volgen: „En dat hij er niet weer bovenop kwam dankt hij ook aan die dubbel-cultuur, even goed als dat die hem op de been hield!"

Bij eenig nadenken zal de heer Sibinga Mulder moeten erkennen, dat er aan deze woorden geen redelijken zin te hechten is. Ware de ziekte in de cacao overwonnen, dan zou hij er wel bovenop gekomen zijn, trots de dubbelcultuur en trots het ontbreken van landbouwcrediet.

Verder schrijft de heer Mulder:

„Dat men overigens tracht zijn grond op de meest voordeelige wijze te benutten, door b.v. stukken, die minder geschikt voor het eene gewas zijn met een ander gewas te beplanten, is logisch, en dat zien we ook in Oost-Indië op meerdere ondernemingen."

......„Had men in Suriname met even groote oppervlakten te doen per onderneming als in Oost-Indië, dan zou het bezwaar tegen die dubbel-cultures niet zoo groot zijn, althans voor zoover ze niet op hetzelfde veld worden gedreven. Maar ook dan zou toch niet ten volle de productieve kracht ook in financieëlen zin zijn benut. Maar om overstag te gaan en ten volle de vruchten te plukken van het bedrijf en de veranderde omstandigheden, was den Surinaamschen planter in het algemeen gesproken niet mogelijk, *want het daarvoor noodige crediet was er niet en waar moest hij het vandaan halen en waar moest hij zoo lang van leven?"* (Wij cursiveeren).

Voorloopig blijft onze meening, in overeenstemming met Dr. Cramer: voor de kleine ondernemingen het twee- of desnoods meer kaarten-stelsel. Groote, kapitaalkrachtige ondernemingen mogen zich toeleggen op de cultuur van één gewas.

* * *

In de rubriek Literatuur-overzicht in het nummer van 8 Maart is de aandacht gevestigd op Dr. R. Römer's artikel „*Lepra in onze Oost- en West-Indische Koloniën*" in de Februari-aflevering van „*Nederlandsch Indië Oud en Nieuw*". Het is een zeer belangrijke studie, waarvan, uit den aard der zaak, het grootste deel aan Oost-Indië gewijd is. In het gedeelte, dat over Suriname handelt, vindt men een historisch overzicht van de tegen de verspreiding der ziekte in den loop der tijden genomen maatregelen.

Aan het slot van het artikel resumeert de schrijver de hoofdpunten, die hij bij een goede lepra-bestrijding wenscht te zien gevolgd. De koloniale besturen zullen goed doen de gegeven wenken ter harte te nemen.

* * *

Den 17en Maart heeft op de algemeene begraafplaats alhier de teraardebestelling plaats gehad van wijlen Mr. H. J. Smidt, oud-gouverneur van Suriname. Tot op het laatst van zijn leven is hij groot belang blijven stellen in de kolonie. Nog op zijn 81e jaar publiceerde hij een voortreffelijk gedocumenteerd geschrift: „*Suriname en Nederland. — Naar aanleiding van de Bacoven-zaak.*" Haarlem, Tjeenk Willink en Zoon, 1913.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Reclame voor N. I. „Zekere heer" — aldus *Semar* in de *Voorpost*, — „die in het tijdschrift *Ons Land* artikelen pleegt te schrijven en die kort geleden de ontdekking gedaan heeft, dat er in Nederland slechts geringe belangstelling voor Indië bestaat, deelt aan het lezend publiek mede, dat er voor Nederl. Indië onvoldoende reclame wordt gemaakt. Een en ander is o. i. al zéér oud nieuws. Dat er in Holland niet veel reclame voor Indië wordt gemaakt, is ons zeer goed bekend en vindt zijn oorzaak hierin, dat de een den ander niets gunt, dientengevolge niemand met enthousiasme aan zijn vrienden en kennissen vertelt, hoe gemakkelijk in Indië geld verdiend wordt, integendeel Indië bekend staat als een land, waar de slangen over den straatweg kruipen en waar de tijgers voor de huizen flaneeren. Een Hollandsch spreekwoord zegt het duidelijker: „Vele varkens maken de spoeling dun." Alleen wanneer ter handhaving van de voor eenige Hollanders zoo heerlijke toestanden mennekes aangeworven moeten worden, die voor, als wij ons niet vergissen, 80 centen per vijf dagen moeten tegengaan, dat in die toestanden verandering komt, ja, dan worden reclamebiljetten bij duizenden tegelijk gedrukt en door heel Nederland verspreid en op alle muren aangeplakt. Het Nederlandsche volk mag dan even zien naar de voorstelling van prachtig bloeiende klapperboomen op den achtergrond en een compagnie netjes gekleede wielrijders op den voorgrond, aangegaapt door vele *njais*. Als lokmiddel wordt op de plaat vermeld, dat, na zooveel jaren dienst, zooveel guldens pensioen in de week verdiend kan worden. Maar wanneer ten bate van het Indische volk onderwijzers aangeworven moeten worden, dan vertelt het blad der *Onderwijzers-Vereeniging* zulke rare dingen over Indië, dat menige Hollandsche onderwijsman zich tien malen bedenkt, alvorens den gewichtigen stap te doen en den oceaan over te steken. Dan heet 't, dat de traktementen zóó laag zijn, dat men groote kans loopt, van honger om te komen. Hoe meer vraag naar en hoe minder aanbod van onderwijskrachten, hoe hooger de salarissen stijgen, hoe meer er in de kous kan!" Aldus *Semar* in *De Voorpost*.

Verbetering der Inl. Woningtoestanden. De *Warna Warta* meldde, dat de Landvoogd ƒ 25000 beschikbaar gesteld had voor de verbetering der woningtoestanden in de kampongs te Semarang. De *Locomotief* vernam ter zake nader, — zoo vervolgt bovengenoemd blad — dat bij den burgemeester inderdaad een schrijven ingekomen is van den algemeenen secretaris, namens den Gouverneur-Generaal, waarin ƒ 25000 voor gemeld doel beschikbaar gesteld wordt. Het bedrag is geput uit de particuliere fondsen, welke, bestemd voor steunverleening, onder het beheer van den Landvoogd zelf staan. Zijne Exc. vroeg bij het aanbod, of voor dat bedrag iets in het belang der verbetering der te Semarang aanschouwde toestanden kan geschieden en verzocht mede van de wijze van besteding van dat bedrag op de hoogte gehouden te worden. De burgemeester heeft zelf geen beslissing genomen, doch zal het aanbod van den Gouverneur-Generaal den gemeenteraad voorleggen.

Vooruitgang. Door de redactie der *Kaoem Moeda* wordt een distrikshoofd in de Lampongs heftig aangevallen, omdat deze ten overstaan van verschillende Europeesche ambtenaren verklaard had, niet in te stemmen met de motie door de *Sarekat Islam* aldaar aangenomen, teneinde den heer Liefrinck om vermindering van heerendiensten te verzoeken en een tegenvoorstel te zullen doen om die diensten niet alleen te behouden, maar zelfs te verzwaren. Hij wilde dan wel eens zien, welk voorstel zou worden aangenomen en mocht het zijne verworpen worden, dan zoude hij zijn ontslag nemen. De redactie noemt hem een conservatief, die het voornemen heeft den Lamponger te vergiftigen. 't Is jammer zegt zij, dat die Lampongers nog zoo onontwikkeld zijn en niet begrijpen, dat zij geloof moeten slaan aan de waarschuwingen van de *Kaoem Moeda*, die hun vooruitgang ten doel heeft en hun aanraadt met kracht en eensgezindheid te werk te gaan.

„'t Ware te wenschen", zoo besluit het blad, „dat meer en meer vereenigingen opgericht werden van mannen en vrouwen, die vlijtig naar vooruitgang streven".

Bewijs van Belangstelling. De *Sinar Djawa* beschouwt de zending van den heer Liefrinck als een bewijs van belangstelling in het lot van den Inlander. In het Regeerings-Reglement is reeds bepaald, dat de heerendiensten verminderd moeten worden, doch dit kan slechts geleidelijk in haar werk gaan. Op Java is voor 1917 reeds de algeheele opheffing bepaald en op de Buitenbezittingen is men ook reeds den goeden weg ingeslagen. De zending van den heer Liefrinck is voor den Inlander wel een bewijs, dat de Regeering is ingegaan op de vele klachten over bij die diensten begaan onrecht. Hetzelfde geldt ook voor het onderzoek naar de heffingen bij de belastingen. Maar nu moeten ook van hun kant de ingezetenen niet vergeten, dat de belastingen noodig zijn om den Staatsdienst in beweging te houden en dat, indien zij die belastingen niet tijdig betalen, een geregelde gang van zaken ook niet mogelijk is.

Van alle kanten dreigt Gevaar. In de *Oetoesan Melajoe* komt voor een verslag van een rede door een oud-onderwijzer van de Minahassa, gehouden in de vereeniging *Studiefonds Minahassa*, en waarin, naar aanleiding van de zending van den heer Liefrinck, gewezen wordt op den zwaren druk der heeren- en

gemeentediensten in de Minahassa. Om daaraan te ontkomen, nemen vele jonge mannen dienst in het leger, waardoor aan den landbouw werkkrachten ontrokken worden en het land sterk achteruitgaat.

Noodig is 't — zegt spr. — de heerendiensten geheel en al af te schaffen. De redactie van de *Oetoesan Hindia* merkte naar aanleiding van deze rede op, dat thans van alle kanten in de Buitenbezittingen gevaar dreigt, en wel als een gevolg van de door de Regeering gevolgde politiek.

Zending—Liefrinck. De *Warna Warta* heeft 't ook over de zending van den heer Liefrinck. Wel een bewijs, zegt de schrijver, dat men te Buitenzorg verbaasd stond over het feit, dat nog zulke ongerechtigheden in zake belastingen en heerendiensten konden bestaan. Blijkbaar wil de Regeering nu niet meer afgaan op de rapporten der bestuursambtenaren, die steeds gunstig luiden, terwijl de bevolking in werkelijkheid in den ongunstigsten toestand verkeert. Zeker, de Regeering wil het goede, maar het zijn hare *ambtenaren*, die niet steeds handelen overeenkomstig die goede bedoelingen.

Laat nu niemand bang zijn, om bij den Regeeringscommissaris zijne klachten, grieven en bezwaren voor te brengen. Hij is een vriend van den Inlander. En laat men zich niet bepalen tot eigen klachten en grieven, maar ook mededeeling doen van de ongerechtigheden, waaronder anderen lijden. En late men zich niet afschrikken door het feit, dat deze hooge ambtenaar bij den Resident logeert. Hij zal daar wel een afzonderlijk vertrek hebben om kantoor te houden.

De *Pewarta Deli* schrijft, dat 't te hopen is, dat de vele menschen, die thans uitermate verheugd zijn over de keuze van dezen Regeerings-commissaris, niet teleurgesteld zullen worden. Hij toch was 't, die de toekenning van rechtspersoonlijkheid aan de *Centrale Sarekat Islam* tegenhield, zoomede de invoering van het burgerlijk bestuur in Atjeh. Steeds heeft hij de Inlandsche ambtenaren en de residenten gesteund tegen de S. I. Hij zal dan, als hij werkelijk zoo rechtvaardig is, als er beweerd wordt, de geheimen van de S. I. niet openbaar maken, daarentegen wel haar onschuld bepleiten.

De *Kaoem Moeda* verklaart, dat nu eindelijk voldaan is aan de motie, indertijd door het congres te Bandong aangenomen, om een Regeeringscommissaris naar de Buitenbezittingen te zenden, om daar de misstanden te onderzoeken met betrekking tot belastingen en heerendiensten. Der vermelding waard is 't, dat Bangka niet in dit onderzoek begrepen is. Zou 't zijn, omdat daar de heer Engelenberg als resident fungeert, „de vader van den Inlander", waardoor men daar niet bevreesd behoeft te zijn voor willekeur en machtsmisbruik van de zijde der ambtenaren? Maar afgescheiden van al die misbruiken, heeft men tegen de heerendiensten op zich zelf en als zoodanig bezwaar, omdat het *slaven*diensten zijn en de Indiërs geen slaven, maar ingezetenen zijn.

Gelijke Rechten. In de *Tjaja Sumatra* wordt naar aanleiding van de beschikking der Regeering, waarbij aan de weduwe van den vermoorden Controleur Walter een landspensioen van *f* 650 's jaars is toegekend, zoomede vergoeding van alle door de opstandelingen verbrande goederen, de hoop uitgesproken, dat nu ook aan de weduwen van de vermoorde Inlandsche ambtenaren een onderstand verleend worde.

Bescherming tegen Willekeur. In de *Sri-Sumatra* wordt in een *Ingezonden stuk* bescherming tegen ambtelijke willekeur ingeroepen. In elke krant worden klachten gepubliceerd, dan wel noodkreten van den een of anderen kleinen man, die verdrukt wordt. Dit zijn niet *alle* leugens; verondersteld mag toch worden, dat de berichtgevers er gezonde hersens op na houden, waardoor zij heel goed onderscheid weten te maken tusschen goed en kwaad.

Dit Maleisch-Chineesch blad is sedert overgegaan aan de *Sarekat Loehak Nan Tiga*, dus een geheel Maleisch blad geworden. Hoofdredacteur is: Dt. St. B. R. Nan Gedang. In dezelfde betrekking was hij vroeger werkzaam aan de thans met de *Sri Sumatra* samenverbonden *Mato-Mato*. Als redacteur is de heer Phoa Ban Leng aangebleven, waardoor de betrekkingen met de Chineesche gemeenten worden aangehouden.

WAT DE CHINEES VERTELT.

S. I. Presidents-verwisseling. In de *Bintang Soerabaja* wordt herinnerd aan de beschuldiging, ingebracht tegen den president van het afdeelingsbestuur Soerabaja der *S. I.*, zekeren *Soehario*, die vreemd zou zijn omgesprongen met de opbrengst der *fancy-fair*, welke onlangs in den Stadstuin te Soerabaja werd gehouden ten bate van de Kartinischool. Gezien de groote opkomst van het publiek, de vlotte verkoop van allerlei artikelen en vele andere gunstige omstandigheden, viel de netto-opbrengst toen leelijk tegen, waarover vermoedens tegen den organisator, tevens kashouder, rezen. De politie werd in de zaak gemoeid en de S. I.-ers begonnen met *Soehario* uit zijn functie te zetten. *Sadikin*, wel eens genoemd de aanstoker van het verzet op de particuliere landerijen, werd in zijn plaats benoemd. Er vormden zich echter twee partijen, die op een vergadering in den Schouwburg in ernstig dispuut geraakten over de presidents-verwisseling. De eene partij wilde *Soehario* terug, de andere wenschte *Sadikin* te handhaven. Na een urenlang debat, bleef *Sadikin* president. Aan het einde der vergadering heeft het bestuur der S. I. aangedrongen op een betere contributie-betaling, daar de fondsen, waaruit de advocaat voor diens actie ten bate van particuliere opgezetenen moet betaald worden, zijn uitgeput.

Een Droom! In de *Perniagan* wordt melding gemaakt van een droom van een Europeaan, d. w. z. iemand, die het land heeft aan menschen met een gekleurde huid, die zich boven hen wenscht te verheffen en hen daarom wil afranselen. Zijn doel is, hen met geweld ten eigen bate te exploiteeren en hen over de geheele aarde onder zijn heerschappij te brengen. Hij zal hen uitpersen en hun God zijn. En nu droomde hij, dat hij zendelingen uitzondt, om de koelies voor hem te laten werken en van hen Christenen te maken. Die koelies zullen verder met jenever te gronde gericht worden, opdat zij van hun ellende geen besef meer zullen hebben. Als beesten zullen zij gedwongen worden om soldaat te worden, daar zij zich vrijwillig daartoe niet willen leenen. Met list en geweld zal de Europeaan toch zijn zin krijgen en de anderen zullen over het geheele land verdeeld worden. Dan zal er overal syphilis heerschen. Om in de ontstane ontevredenheid verbetering te brengen, worden scholen opgericht. Het mes zal dan van twee kanten snijden, want de leerlingen zullen de schrijfbehoeften zelf moeten betalen, wat den Europeaan dus voordeel aanbrengt. Maar de menschen, die nu tot ontwikkeling gekomen zijn, richten een vereeniging op en begonnen onrust te verwekken. Hij kreeg toen een nieuwen droom en zag zulke slechte toestanden, zooals in geen ander land ter wereld.

De *Djawa Tengah* maakt melding van een vergadering, te Solo gehouden, van vertegenwoordigers der navolgende Inlandsche vereenigingen: de *Centrale Sarikat Islam*, *Prinsenbond* te Djokdja, id. van Soerakarta, Vereeniging van bloedverwanten van Mangkoenegoro, id. van Pakoe Alam, *Regentenbond*, *Mangoenhardjo* en *Ind. Onderwijzersbond*. Het hoofdbestuur van *Boedi Oetomo* had deze bijeenkomst belegd om te trachten, door onderlinge samenwerking en eendracht, tot grooter krachtsontwikkeling te komen in het belang van de Inl. maatschappij. Alle zaken, haar betreffende, zullen voortaan eerst door deze vereenigingen besproken worden, opdat volgens één algemeene gedragslijn gehandeld zal worden. Men benoemde een *Algemeen Comité*, bestaande uit twee afgevaardigden van elk dier vereenigingen. Op deze vergadering waren ook tegenwoordig Mangkoenegoro, Pakoe Alam en de Rijksbestuurder van Soerakarta.

Gezagsvermindering. In hetzelfde blad wordt uit de *Darmo Kondo* het bericht overgenomen, dat de resident van Soerakarta den Soesoehoenan het voorstel heeft gedaan, om, evenals in de Gouvernementslanden, de administratieve straf van arrest voor de Inl. ambtenaren af te schaffen. De redactie merkt naar aanleiding hiervan op, dat het ontnemen van de rechtspraak aan het zelfbestuur reeds een geduchten knak aan het aanzien van den Soesoehoenan gegeven heeft, zoodat, behalve zijne ambtenaren, zich niemand om zijne verordeningen bekommert. Als nu het voorstel van den resident wordt aangenomen, zullen ook de ambtenaren, die nu nog door de vrees voor die straf in bedwang gehouden worden, zich niet veel meer aan den wil van dien Vorst gelegen laten.

De *Bintang Soerabaja* publiceert de beëedigde verklaring door den nieuwen Mangkoe Negoro bij zijn troonsbestijging afgelegd, uit de bewoordingen waarvan het *Soer. Hbld.* de gevolgtrekking maakt, dat deze nu meer als een hoofdambtenaar te beschouwen is, doch met meer inkomsten dan een regent.

De *Djawa Tengah* keurt echter de daarin gemaakte veranderingen ten aanzien van het zelfbestuur goed. Zij zullen de onveiligheid, de achterlijkheid en het bijgeloof doen ophouden, die nu nog juist in de vorstenlanden zoo sterk heerschen.

Vrijheidszin. In een hoofdartikel schrijft de *Warna Warta*, dat elke koloniale mogendheid er aan indachtig moet zijn, dat er een gevaar is, dat haar onvermijdelijk bedreigt, n.m. de zucht naar vrijheid bij ieder levend wezen, zoowel bij den beschaafden als den onbeschaafden mensch, maar zelfs ook bij het wilde dier. Verschillende voorbeelden worden aangehaald, beginnende bij den Amerikaanschen onafhankelijkheidsoorlog en eindigende bij Boni, dat niet langer gediend wilde wezen van de Nederlandsche overheersching, als zijnde in strijd met den Islam, en bij wien toen Gowa als bondgenoot zich aansloot. In Nederland, met name in de Tweede Kamer, wordt dan om zich zelf vrij te pleiten *fanatisme* als oorzaak van het verzet genoemd, maar de ware oorzaak is overal en altijd: de hardheid bij de heffing van belastingen en het opleggen van heerendiensten. En als men zich dan beu gepraat heeft over dat z.g. fanatisme, is men blijde een ander motief te kunnen aangrijpen, waaraan de bestaande onrust en ontevredenheid kan worden toegeschreven. Zoo had men eerst „de geest van Douwes Dekker" en daarna de *Sarekat Islam*, die toen werkelijk revolutionnair en gewelddadig begonnen te werken, wat steeds bij dergelijke bewegingen onvermijdelijk is. Nu weer de Djambi-opstand. Geheel de Hollandsche pers in N.

I., met uitzondering van het *Bat. Nieuwsblad*, geeft daarvan aan de S. I. de schuld. Gelukkig, dat de Regeering nu een andere richting uitgaat en zelve een onderzoek naar de oorzaken doet instellen.

Van Vreemde Koloniën.

De brand breidt zich nog uit.

De bewapening van de Amerikaansche handelsschepen, het officieel partij kiezen van China, waardoor daar beslag is gelegd op vele D. schepen, de mogelijkheid, dat Mexico zich ook in den oorlog gaat mengen, het naar binnen slaan van de vlam in Rusland, de opstanden in Cuba en Peru, dit alles doet 't gebied, waar de ellende zich meedoogenloos uitbreidt, nog steeds ruimer en ruimer worden. En de algemeene toestand blijft die van een zoo tegen elkander opwegen, dat niemand een gegronde meening durft uitspreken aan welke zijde de eindoverwinning zal zijn. Slaat de val van Bagdad den centralen een troef uit de hand, de opstand in Rusland dreigt de bewegingsvrijheid en verplegingsdienst van 't Russische front ten nadeele te komen, maar de invloed van de Duitsche Czaritza wordt daarentegen opgeheven, doet 't besluit van Wilson, om de koopvaarders van kanonnen te voorzien een aanpakken van de duikbooten verwachten, door de dreigende houding van Mexico zal Amerika zeer in zijn lust tot aanpakken belemmerd zijn. Is 't achteruit wijken van de D. zwakheid of beleid?

Brengt de uitbreiding van den vuurgloed momenteel de verwachting niet nader tot 'n bepaalde oplossing in den eenen of anderen zin, wel ligt er een beteekenis in, die voor de koloniale vraagstukken van enormen invloed zal zijn. Hoe grooter 't aantal medestrijdenden, hoe meer eerzuchtige verlangens en belangen te bevredigen zullen zijn, en voor de voldoening daarvan zal de koloniale kaart zeker op geheel nieuwe wijze gekleurd worden. 't Probleem van den vrede wordt al lastiger en meer ingewikkeld, vooral wanneer de centralen de sterksten mochten blijven. Stelt men 't geval, dat de entente-mogendheden 't onderspit delven, zullen Japan, China, Amerika zich ook overwonnen erkennen, en zoo niet, hoe dan, wat dan? Wie moet dan over de verdeeling van de koloniale kaart beslissen?

Een Duitsch rijk in Midden-Afrika.

Terwijl 't D. gebied in Afrika zóó versmelt, dat 't niet gemakkelijk is er nog zekere aanwijzingen van voortbestaan te vinden, blijven de D. zelf over hun toekomst in Afrika met vertrouwen spreken. Een artikel van Singelman in de aflevering van 20 Febr. j.l. van de Deutsche Kolonialzeitung, over „Mittelafrika deutsch" geeft hiervan een sprekend getuigenis. Volgens hem kan er geen twijfel over bestaan, dat in Afrika een D. gebied tot ontwikkeling moet komen, dat niet meer uit van elkander gescheiden gedeelten zal bestaan, maar dat een aaneengesloten samenhangend geheel moet vormen. Hierover zou bij de D. geen verschil van meening bestaan, men wijkt alleen af in beschouwingen over de uitgestrektheid.

Voor zoover de schr. zelf tot een uiteenzetting van zijn inzicht komt, zegt hij dat niet 't aantal vierkante mijlen de hoofdzaak is, maar wel datgeen wat „völkisch, militärisch, wirtschaftlich finanziell und geographisch" van voordeel is. Maar om hierover tot een oordeel te komen, ontbreken meerendeels nog betrouwbare gegevens. Ook kan de beteekenis van een streek van zeer verschillend standpunt worden beoordeeld, de een kan hetgeen zij dadelijk geven kan als maatstaf nemen, de ander wat er voor de toekomst van te verwachten is. Lezen wij zijn beschouwingen goed, dan zullen Belgisch Congo, de in Midden Afrika gelegen Portugeesche koloniën zeker tot 't D. gebied moeten behooren, afgerond en aangevuld door Fr. en Eng. territoir.

Hij beveelt verder de overweging aan van een voorstel van professor Hans Meijers om, ter effening van de D. handelswegen, te denken aan een in bezitneming van de Azoren, Madeira, Kaapverde-eilanden, Portug. Guinea, Principe en St. Thomé.

De kwestie is voor te bereiden. Reeds is zooveel voorbereid voor hetgeen na 't sluiten van den vrede zal moeten geschieden, zoo ten opzichte van de verhoudingen tot Oostenrijk-Hongarije, Bulgarije, Turkije, evenzeer vraagt het koloniaal bezit tijdig aandacht. Bij de verdeeling of toedeeling van gronden zal 't voor D.'s vijanden minder hard zijn grond in Afrika dan in Europa af te staan. Ook over de wijze waarop de in bezitneming 't best zal worden geregeld moet vooruit gedacht worden.

Fransch West-Afrika.

Zooals voor 't meerendeel der groote koloniën het geval is, kan een vreemdeling zich ook van de uitgestrektheid en beteekenis van de Fransche bezittingen in West-Afrika maar moeilijk een begrip vormen.

Senegambië, Nigeria, Guinea, Ivoorkust en Dahomey bestrijken een gebied van ongeveer 4.000.000 vierkante K.M. De bevolking wordt, volgens een ruwe schatting, op 13.000.000 geschat.

In 1913 bedroeg de omzet van den groothandel 278 millioen francs, waarvan ongeveer 150 mill. invoer, 't overige uitvoer. Vergeleken bij 1900 wijzen deze cijfers op belangrijken vooruitgang, toen was de invoer 111 mill. en de uitvoer 63 mill.

De oorlog heeft zijn invloed maar weinig doen gevoelen.

De voornaamste bron van uitvoer leveren de vruchten en oliehoudende zaden, hierbij staan de aardnoten en kokosnoten vooraan. De kokos- of klapperolie wordt in Europa vooral in de zeep- en stearinefabrieken gebruikt. Maar zij gaat hoe langer hoe meer een plaats innemen naast boter en andere dierlijke vetten; Nederland weet daar alles van.

Uit 't notenvleesch trekken de inlanders een prachtige roode palmolie, die in groote hoeveelheden naar Europa gaat.

In 1913 werden 242000 ton aardnoten, tot een waarde van 60 mill. fr. verscheept, bovendien 40000 t. klappers, tot een waarde van 15 mill. fr., voor palmolie was dit 14,000 t. tot 7 mill. fr.

Daarnaast opent de cultuur van caoutchouc goede vooruitzichten. In 1913 bedroeg de uitvoer hiervan al 15½ mill. fr., naar verzekerd wordt is 't product van uitstekende hoedanigheid.

In Guinea neemt de rijstbouw een voorname plaats in. Gehoopt wordt den bouw zoo uit te breiden en te verbeteren, dat overvloed beschikbaar komt voor uitvoer. De Guineesche koffie is van zeer goed gehalte. Dahomey levert mais voor de branderijen in Europa. Proeven voor den katoenaanplant hebben goede uitkomsten opgeleverd.

Arbeidskrachten zijn voldoende aanwezig en niet duur.

Door den aanleg van verbeterde gemeenschapsmiddelen moet de nog ongebruikte rijkdom van deze koloniën, w.o. uitgestrekte bosschen, in 't wereldverkeer worden gebracht. Ook van de veeteelt worden goede verwachtingen gekoesterd, terwijl gom, struisveeren, was, visch, ook wat goud als nevenartikelen niet te verwaarloozen zijn.

Hughes beschuldigd.

De Australische senaat heeft na heftige discussies met 18—13 stemmen de benoeming goedgekeurd van een comité, dat de door senator Watson tegen den premier Hughes uitgebrachte beschuldiging, wegens omkooping zal onderzoeken.

Begint Portugal de uitverkoop?

Volgens de Diaro de Noticias, een te Oporto verschijnend blad, heeft Portugal zijn kolonie M a c a o in Zuid-China aan Japan verkocht. Dit zou, evenals de verkoop der Deensche Antillen aan N. Amerika, de afdoening van een zaak zijn, die buiten 't groote oorlogsgewoel zeker niet zonder inmenging van anderen haar beslag had kunen krijgen, en welke door die anderen nu met ingehouden woede vernomen zal worden.

Een Indo-China Handelsbureau te Parijs.

De nieuwe gouverneur van Indochina A. Seraut heeft, vóór zijn vertrek naar zijn nieuwen post, met den minister van koloniën G. Doumergue de plannen besproken voor de oprichting van een I.-Ch. handelsbureau te Parijs. Aan 't hoofd komen handelsspecialiteiten te staan, die in de Fr. industrieele en commercieele wereld de kennis hebben te verspreiden van de rijkdommen aan mineralen, natuurproducten en handelsmogelijkheden in I.-Ch. Groote credieten moeten werden uitgetrokken. 't Bureau werkt echter langs particuliezen weg en zal geheel los staan van 't departement van koloniën.

Niet aanmoedigend.

Terwijl de recruteering van werkkrachten uit Zuid-Afrika voor den burger arbeid achter 't oorlogsterrein al niet heel vlot ging, zal de ramp aan 't s.s. „Mendi" overkomen, den ijver zeker nog doen tanen. 't Schip is op weg van Engeland naar Havre in den mist in aanvaring gekomen met een ander schip (welk vinden wij niet gemeld) en zonk in 25 minuten.

10 Europeanen en 615 Z.-Afrikaansche inlanders verloren 't leven, 12 Europeanen en 190 inlanders werden gered.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Een zéér nuttig Werk.

Bij Martinus Nijhoff in Den Haag is verschenen het vierde vervolg van het bekende R e p e r t o r i u m o p d e l i t e r a t u u r b e t r e f f e n d e d e N e d e r l a n d s c h e K o l o n i ë n, door W. J. P. IJ. Schalker en W. C. Muller. Dit vierde vervolg loopt over de jaren 1911 tot en met 1915.

Zij, die zich met koloniale aangelegenheden bezig houden, hebben zich over deze uitgave, die het oorspronkelijk door J. C. Hooykaas gepubliceerde repertorium up to date brengt, zeer te verheugen. Op 't gebied der koloniale bibliografie zijn wij alle andere naties voor; wel bezitten Fransch Indo-China en de Filippijnen bibliographieën, doch deze missen de volledigheid van ons mooi repertorium en zijn bovendien ten achteren; en Britsch-Indië wacht nog altijd op een ordening van de ontzagwekkende literatuur, die over dit gebied handelt.

De bewerkers van het thans verschenen vierde vervolg verdienen grooten lof voor de nauwgezetheid waarmede zij hun taak verricht hebben. Zij hebben onverdroten naar volledigheid gestreefd, gelijk op haast elke bladzijde uitkomt. Niet alleen de periodieken, die onder ieders bereik komen, zijn op cijns gesteld; ook heel wat organen, die op het eerste gezicht met de koloniën geen bemoeienis hebben. Zoo het M a a n d b l a d v a n h e t g e n e a l o g i s c h - h e r a l d i e k e g e n o o t s c h a p „D e N e d e r l a n d s c h e L e e u w", dat schrijft over grafschriften uit den Compagniestijd; de E m p i r e R e v i e w, die een artikel heeft over de Chineesche beweging in Nederl. Oost-Indië; de R e v u e d e s t r a d i t i o n s p o p u l a i r e s, waarin iets voorkomt over het schimmentooneel op Java; het J a h r b u c h d e s S t ä d t i s c h e n M u s e u m s f ü r V ö l k e r k u n d e i n L e i p z i g, dat iets meedeelt betreffende Keizer Wilhelms Land; G ö t t i n g i s c h e g e l e h r t e A n z e i g e n, waarin een Duitsche geleerde aan het woord is over de taal-, land- en volkenkunde van Duitsch N.-Guinea; de S t. M i c h a e l s A l m a n a k, die mededeelingen bevat over paalwoningen op Borneo, etc.

Het is niet aan te nemen, dat de samenstellers niets ontgaan is, maar men heeft te getuigen, dat zij geen moeite geschroomd hebben om alle literatuur, die rechtstreeks op onze koloniën betrekking heeft, of wel er zijdelings verband mee houdt, in het R e p e r t o r i u m te vermelden. Hierbij vatten zij hun taak niet eng op. De bekende polemiek tusschen prof. Volz, die zich over het Zuidoost Azië van Ptolemaeus opmerkingen had veroorloofd, welke hem gevoelige vingertikken van den grooten Magister Kern berokkenden, is samenvattend weergegeven. Evenzoo die tusschen prof. Snouck Hurgronje en prof. Becker, naar aanleiding van des eersten artikel in D e G i d s: „Heilige oorlog, made in Ger-

many". Zeer nuttige aanwijzingen vindt men in den tekst verspreid: zoo wordt van dr. F. C. Wieder geciteerd diens werk: Nederlandsche historisch geografische documenten in Spanje, bij het Tijdschrift van het Aardrijksk. Genootschap uitgegeven; men vindt er de mededeeling bij: „hierin o.a. Nederlands koloniale geschiedenis in Spaansche archieven". Deze spaarzame opmerkingen mogen volstaan om te doen uitkomen, welk een zorg de samenstellers aan het werk besteed hebben.

Het jongste vervolg van het Repertorium is op dezelfde wijze ingericht als de vorige; slechts kleine veranderingen zijn aangebracht; zoo is er een rubriek „Indische Beweging" ingevoegd, terwijl de afdeeling „Levensbeschrijvingen en personalia", zeer is uitgebreid en niet minder dan 15 pagina's beslaat; de inrichting is alfabetisch. Aparte vermelding verdient ook de rubriek: „Voormalige Nederlandsche bezittingen in Azië en Amerika"; zij is zeer interessant.

Aan het werk zijn zeer uitvoerige registers toegevoegd, die het raadplegen vergemakkelijken. In totaal telt het niet minder dan bijna 400 bladzijden, aanzienlijk meer dan het derde vervolg van het Repertorium. In dit accres weerspiegelt zich de stoffelijke, naast de politieke ontwikkeling van onze Aziatische koloniën. Bij het doorlezen van het werk — geenszins een vervelende bezigheid — wordt men door dat verschijnsel sterk getroffen. In dit verband moet het feit spreken, dat de heele bibliografie betreffende West-Indië in tien pagina's is ondergebracht.

Het Repertorium op de literatuur betreffende de Nederlandsche Koloniën is een werk, dat wij op hoogen prijs dienen te stellen. Laat ons het een plaats geven naast de Encyclopaedie van Ned.-Indië, waarvan onlangs in tweede uitgave het eerste deel verschenen is. Er mag wel eens op gewezen worden, dat het debiet van zulke werken niet groot is; bij het verschijnen doet men dus goed de uitgave te steunen door een exemplaar te koopen; platonische huldebetuigingen brengen uitgever en samenstellers geen baat. Laat ons hopen, dat aan deze modeste opwekking gevolg wordt gegeven.

M. VAN GEUNS.

* * *

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

In de afl. van 15 Maart eenige korte, maar belangrijke bijdragen over Indië. De heer E. Jacobson schrijft over het eiland Simaloer (administratief behoorend tot het Gouv. Atjeh en Onderh.), speciaal wat betreft de geographische namen van plaatsen, rivieren, bergen, enz. Een plaatselijk onderzoek heeft den schr. in staat gesteld een meer dan oppervlakkige studie te maken van de taal der bewoners van genoemd eiland. — De heer J. M. Phaff wijdt een beschouwing aan de hydrographische opnemingen van Indië en de loopende opnemingen. — Verder bespreekt de heer W. B. Oort het jaarverslag van den topografischen dienst in Nederl.-Indië over het jaar 1915. — In de mededeelingen der redactie vindt men voorts een beknopt overzicht eener lezing van den heer W. H. F. Giel over het eiland Ceram en zijn bewoners.

Staatsinstellingen van Ned.-Indië.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is het eerste deel van de derde, herziene en bijgewerkte uitgaaf van prof. Mr. Ph. Kleintjes' „Het Staatsrecht van Ned.-Indië" verschenen. De schrijver heeft echter thans als titel gekozen „Staatsinstellingen van Ned.-Indië", daar deze beter bij den inhoud past.

Prof. Kl. behandelt in een naschrift de wet van 16 Dec. 1916, welke betrekking heeft op den Volksraad, zoodat dit standaardwerk weer geheel up to date is wat betreft het nu verschenen deel.

Dr. K. W. v. Gorkom's Oost-Indische cultures.

Van den nieuwen druk van Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische Cultures, opnieuw uitgegeven onder redactie van Dr. H. C. Prinsen Geerligs, zijn weder twee afleveringen verschenen, n.l. de derde en vierde. Dr. D. J. Hissink voltooit daarin de beschrijving van den bodem, en Dr. A. van Bijlert maakt een aanvang met het hoofdstuk „bemesting".

Over de verdediging van Ned.-Indië.

De gep. Generaal-Majoor O.-I. leger K. van der Maaten heeft (bij M. Nijhoff te 's-Hage) een brochure 't licht doen zien, getiteld: Z. E. de Oud-Gouverneur-Generaal J. B. van Heutsz en de defensie van Nederl.-Indië. Hetgeen de schr. in hoofdzaak bedoelt is zijn waarschuwende stem te verheffen tegen het in den laatsten tijd op den voorgrond gebrachte denkbeeld om Z. E. van Heutsz als buitengewoon Regeerings-Commissaris naar Indië te zenden, met een uitgebreide volmacht tot het reorganiseeren van het Indisch defensie-stelsel. Zulk een opdracht — meent schr. — kan niet worden geacht in het belang van Nederland en Ned.-Indië te zijn. Erkennende dat Nederland Z. E. van Heutsz grooten dank verschuldigd is voor hetgeen hij als Gouverneur-Generaal en ook vroeger reeds (in Atjeh) heeft tot stand gebracht, met betrekking op de defensie heeft hij evenwel niets gedaan, zegt Gen. van der Maaten en mist Z. E. dus elke bevoegdheid in dit opzicht.

Verder bevat het jongste Nr. (van 15 Maart) van het Marineblad eenige bijdragen over genoemd onderwerp, getiteld „Slagkruisers", door Ferwerda (op blz. 654 behandeling van de slagkruisers in verband met de verdediging van Ned.-Indië); en „Een bijdrage over onderzeebooten en de aanbouw-politiek voor de verdediging van Ned.-Indië", door J. L. Chaillet. — Voorts in de rubriek „Uit de pers" o.m. een aan het Alg. Handelsbl. ontleent artikel „Welke Inlanders bij de Marine in Indië?"

Marine-Societeit „Modderlust".

Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan (1867-1917) der Marine-Societeit „Modderlust" te Soerabaja is een gedenkschrift uitgegeven, dat vooral ook door zijn aardige illustratiën en portretten aangename herinneringen zal opwekken bij oud- en actief dienende Marine-officieren in onze Oost.

Het boekje is niet in den handel, maar wordt verspreid door den luit. ter zee 1e kl. G. van Heteren, Binnenhaven 33, den Helder.

Oostkust van Sumatra-Instituut.

De heer W. H. M. Schadee, archivaris van het jonge „Oostkust van Sumatra-Instituut" heeft een kroniek van het jaar 1916 samengesteld voor de jaarvergadering op 2 Febr. j.l., welke kroniek nu ook (bij J. M. de Bussy te Amsterdam) in druk is uitgegeven.

In levendige bewoordingen schetst de heer S. de voornaamste gebeurtenissen op Sumatra's Oostkust en bespreekt met vrijmoedigheid en groote kennis van zaken de hangende kwesties aldaar.

Bijdragen Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.

Van dit door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde uitgegeven periodiek verscheen deel 73, afl. 1, met de navolgenden inhoud:

Zang I-III van 't Oud-Javaansche Ramayana in vertaling, door Prof. dr. H. Kern. — De herkomst van den Minto-steen, door Dr. N. J. Krom. — Over den Chineeschen handel der Oost-Indische Compagnie in de eerste dertig jaren van de 18e eeuw, door Dr. J. de Hullu. — Lijst van errata in het opstel van W. Dunnebier (deel 72 der Bijdragen): De voornaamwoorden in het Bolaäng Mongondowsch.

Voorts notulen van bestuursvergaderingen en het jaarverslag over 1916 van genoemde instelling.

De papieren Zendeling.

In het Maart-Nr. van „De Rijnsche Zending" een vrij uitvoerig artikel van zendeling C. J. Hoekendijk over „De(n) papieren Zendeling". Een eenigszins vreemde uitdrukking, die onwillekeurig doet denken aan den „blikken dominée", doch geheel ten onrechte. Want met den papieren zendeling wordt bedoeld arbeid die uitgaat van een commissie van Zendelingen op Java, in welke commissie alle op Java arbeidende Zendingscorporatiën vertegenwoordigd zijn en die zich ten doel stelt het uitgeven van Christelijke lectuur in de vier talen van Java, nl. het Maleisch, Soendaneesch, Javaansch en Madoereesch. Het doel, waarmede deze lectuur wordt uitgegeven, is tweeledig, ten eerste tracht men door deze lectuur te evangeliseeren onder Heidenen en Mohamedanen en ten tweede wenscht men hierdoor een Christelijke literatuur te stichten voor hen, die reeds voor het Christendom werden gewonnen.

De arbeid van den papieren Zendeling is volgens den schr. een onafwijsbare eisch der zending, zooals hij in zijn artikel nader aantoont.

Indologenblad.

Het Nr. van 8 Maart bevat als los bijvoegsel het goed gelijkend portret van Prof. Ch. A. van Ophuysen † 15 Febr. 1917. — Verder een artikeltje van E. A. Z., die de vraag stelt of Indologen dienstplichtig zijn. — H. J. van Mook geeft het eerste gedeelte eener beschouwing over het totemisme als bron der kennis van de meer primitieve volkeren. — Ten slotte eene bespreking (welke vervolgd wordt) van Van Kol's rapport over nijverheid en industrie in Japan en op Java.

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 11. Toepassing van de brochemische methode bij het bepalen van suikers in het sap van suikerriet, door J. G. J. R. Maas en J. van Dijk. — Bananensoorten in de Philippijnen, door J. Sibinga Mulder. — De coca, door Th. Walger, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Jaarboek van het Mijnwezen in Nederl.-Indië over 1914, besproken door N. Wing Easton. — De invoerhandel in China en het aandeel van Nederland en Nederlandsch-Indië. — Bankatin-verkoop in Nederl.-Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen.

De Ingenieur.

In het No. van 17 Maart 1917 een verhandeling van den heer N. Wing Easton over „De minerale rijkdom van Nederl.-Oost-Indië en de toekomstige mijnbouwpolitiek aldaar". — Met hetzelfde onderwerp houdt verband een artikel van Prof. W. A. Knol, getiteld: „De wijziging der Indische Mijnwet". Na kennisneming met de vele bijdragen, welke over deze materie in den laatsten tijd het licht hebben gezien, komt men tot de conclusie, dat het probleem der Indische mijnwetgeving lang niet gemakkelijk is op te lossen. Want de meeningen en opvattingen zelfs van deskundigen verschillen belangrijk van elkander in dit opzicht.

Bladvulling.

„Naarmate het Gouvernement meer voor de welvaart van den Inlander doet, naar die mate wordt zijn onbevredigdheid grooter en op de scholen, waar 't meest gezorgd wordt voor de ontwikkeling der leerlingen, broeit het hevigste verzet tegen de Hollandsche overheersching." (Berichten St. Claverbond, 1917, blz. 50.)

A. H. Gijsberts. †

Te 's-Gravenhage is overleden de oud-resident A. H. Gijsberts (geboren te Rotterdam, den 1en Sept. 1844).

Als particulier op 18-jarigen leeftijd naar Indië vertrokken, ging hij een jaar daarna (in 1863) als klerk over in gouvernementsdienst. In 1864 werd hij benoemd tot ambtenaar ter beschikking, vervolgens tot Controleur en in 1874 bevorderd tot assitent-resident. In 1885 volgde zijn benoeming tot resident van Borneo's Wester-afdeeling, terwijl hij in 1891 werd gepensioneerd. De regeering erkende zijne verdiensten (vooral met betrekking op het eiland Borneo), door eene benoeming tot ridder in de orde van den Nederl. Leeuw.

De begrafenis zal plaats hebben te 's-Hage op Vrijdag 22 dezer.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. *Jaarboek van Nederl.-Indië 1916*, samengesteld door de afdeeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Ned.-Indië.
2. *Nederlandsch-Indië in de 20e eeuw*, Schets van den vooruitgang en de beteekenis van Ned.-Indië in de jaren 1900-1913, door L. de Bree, Redacteur van „De Indische Financier".
3. Kroniek 1916 van het *Oostkust van Sumatra-Instituut.*
4. Jaarverslag 1915 van den Kon. Nat. Bond „*Het Oranje Kruis*".
5. *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië*, uitgegeven door het Kon. Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië Deel 73, eerste aflevering.

Van de Afdeeling Amsterdam:

In de Vrijdag 16 Maart '17 gehouden vergadering der Afd. Amsterdam van de Vereeniging „Oost en West", werden als bestuursleden herkozen de heeren: Mr. H. Smeenge, Mr. Dr. C. F. Schoch en M. P. Voûte, terwijl als nieuw bestuurslid werd gekozen de heer W. C. Bonebakker, directeur der Koloniale Bank alhier.

Voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur werden voorgedragen de heeren: C. de Vries en Dr. C. H. L. Baelde.

Als afgevaardigden voor de Algemeene vergadering van „Oost en West" zijn gekozen de heeren A Zon en S. van Lier.

Het jaarverslag over 1916 werd voorgelezen en goedgekeurd; evenzoo het verslag van den Penningmeester.

Het aantal leden bedroeg 165 op 1 Januari 1917.

Mr. H. J. BOELEN, *Secretaris.*

Van het Koloniaal Instituut, afd. Volkenkunde:

Indologische Leergang.

Door het Koloniaal Instituut zal, overeenkomstig het in zijne Statuten omschreven doel, een Indologische leergang worden ingericht ten dienste van hen, die eenige kennis wenschen op te doen omtrent Nederlandsch-Indië in verband met een toekomstigen werkkring daar te lande of in verband met den wensch om te worden ingeleid in enkele vakken van wetenschap, welke op Nederlandsch-Indië betrekking hebben.

Deze leergang kan dus bezocht worden door personen van verschillenden leeftijd en met uiteenloopende vooropleiding, staande het ter beoordeeling van den, met de leiding belasten, directeur der afdeeling Volkenkunde of iemand in staat geacht kan worden den leergang te volgen. In de eerste plaats is gedacht aan het bijbrengen van eenige kennis omtrent Nederlandsch-Indië aan hen, die bestemd zijn om te worden tewerkgesteld bij Indische ondernemingen van handel, landbouw en nijverheid, maar ook andere belangstellenden zullen den leergang kunnen volgen.

Die leergang zal tweemaal 's jaars, voorloopig in het gebouw Keizersgracht 690 te Amsterdam, gehouden worden, zoowel gedurende drie maanden in den aanvang des jaars als gedurende drie maanden in het einde des jaars. Blijkens den onderstaanden rooster zal dagelijks gedurende twee lesuren onderricht worden gegeven, terwijl tevens de nadruk zal worden gelegd op eigen studie onder leiding van het onderwijzend personeel en op het bezoeken van musea en koloniale instellingen.

Aan het einde van elken leergang wordt aan de daarvoor in aanmerking komende leerlingen door den directeur der Afdeeling Volkenkunde een getuigschrift uitgereikt, ten bewijze dat zij den leergang met voldoenden of wel met goeden uitslag hebben gevolgd.

Het onderwijs omvat de navolgende leervakken, waarin dus per driemaandelijkschen leergang ongeveer 26 voordrachten per leervak zullen worden gegeven:

1. *Inleiding tot de Volkenkunde van den Indischen Archipel* door J. C. van Eerde, directeur van de Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut en Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, anthropoloog bij die Afdeeling en privaat-docent aan de Gemeentelijke Universiteit.
2. *Inleiding tot de Aardrijkskunde van Nederlandsch Indië*, vooral met het oog op den grooten landbouw, het mijnwezen, den handel en het verkeer, door C. Lekkerkerker, archivaris van het Bali-Instituut.
3. *Eenige kennis van het Maleisch*, door M. Joustra, archivaris van het Batak-Instituut.
4. *Eenige kennis van koloniaal-maatschappelijke toestanden* door Mr. J. C. Kielstra, adjunct-adviseur voor de bestuurszaken der buitenbezittingen met verlof hier te lande.
5. *Inleiding tot de Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië*, vooral met het oog op de agrarische- en de arbeidswetgeving, door Mr. J. Slingenberg, rechter in de arrondissements-rechtbank te Amsterdam.

Bovendien zullen per driemaandelijkschen leergang voordrachten gehouden worden over elk der volgende onderwerpen:

a. *Tropische gezondheidsleer:* overzicht der tropische volksziekten; persoonlijke gezondheidsleer voor den Europeaan in de tropen; sanitaire organisatie, in het bijzonder op landbouwondernemingen in de tropen, door Prof. Dr. J. J. van Loghem, directeur van de Afdeeling Instituut voor Tropische Hygiëne van het Koloniaal Instituut en door Dr. W. A. Kuenen, patholoog bij die Afdeeling en lector aan de Gemeentelijke Universiteit, (te zamen 13 voordrachten).

b. *Koloniale voortbrengselen* door mej. Dr. Ir. J. E. van Amstel, scheikundige bij de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut (13 voordrachten).

c. Zoo noodig zullen ten dienste van den leergang ook voordrachten over *andere koloniale onderwerpen* worden gehouden.

Er zal gelegenheid bestaan voor het volgen van de voordrachten over enkele der genoemde onderwerpen, doch slechts het met voldoenden of goeden uitslag volgen van den volledigen leergang kan aanleiding zijn tot het verkrijgen van het hooger genoemde getuigschrift.

De eerste leergang wordt geopend op Maandag 2 April 1917.

Men kan zich voor den leergang laten inschrijven ten kantore van de Afdeeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut, Keizersgracht 690 te Amsterdam tegen storting van *f* 25.—.

Week-Rooster van den Indologischen Leergang,
aanvangende 2 April 1917.

Maandag 10—11. Volkenkunde (van Eerde). — 11—12. Maleisch (Joustra).

Dinsdag 10—11. Maatschappelijke toestanden (Kielstra). — 11—12. Maatschappelijke toestanden (Kielstra).

Woensdag 10—11. Aardrijkskunde (Lekkerkerker) — 11—12. Koloniale Voortbrengselen (van Amstel).

Donderdag 10—11. Staatsinstellingen (Slingenberg). — 11—12. Tropische gezondheidsleer (van Loghem en Kuenen).

Vrijdag 10—11. Godsdienstige denkbeelden en gebruiken (Kleiweg de Zwaan). — 11—12. Maleisch (Joustra).

Zaterdag 10—11. Staatsinstellingen (Slingenberg) — 11—12. Aardrijkskunde (Lekkerkerker).

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederl.-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger Onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de wiskunde.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).
Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Technisch bacterioloog voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.
(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.)
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:
Civiel-ingenieur; Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden; jong civiel-ingenieur voor waterleidingzaken; Opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter.
Bij den dienst van het mijnwezen:
Ingenieur; opziener.
Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Civiel-ingenieur; werktuigkundig ingenieur; ingenieur voor het signaalwezen.
Opzichters-werkplaats voor den dienst der Staatsspoorwegen: (twee voor de gieterij, één voor de stelplaats, vier voor de draaierij, één voor de smederij, één voor de ketelmakerij, twee voor de instrumentmakerij, drie voor den rijtuigbouw, twee voor de voertuiglichterij en één voor de ververij).
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:
Adspirant-ingenieur; instrumentmaker 2de klasse; commies.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Bij de Gouvernements-marine:
Derde stuurman; leerling-machinist.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.
Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeeling „Personeel" van het Ministerie van Koloniën.
(Nederl. Staatscourant van 28 Febr. 1917 no. 50).

Uitzending naar Nederl.-Indië van personeel voor het marine-etablissement te Soerabaja.

Ten behoeve van het marine-etablissement te Soerabaja is de uitzending noodig van:
één scheepsteekenaar;
drie scheepmakers;
één draaier-bankwerker.
Aan de betrekking van scheepsteekenaar is verbonden eene bezoldiging van *f* 300 (drie honderd gulden) 's maands, welke door tweejaarlijksche verhoogingen, elk van *f* 25 (vijf en twintig gulden) 's maands, kan klimmen tot *f* 500 (vijfhonderd gulden) 's maands.
Van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.
De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten van de maand, volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.
Aan de uitzending naar Nederl.-Indië is verbonden:
1o. vrije overtocht met gezin in de tweede klasse;
2o. eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Indië en voortdurende tot dat daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat;
3o. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 1000 (een duizend gulden), welke met *f* 300 (drie honderd gulden) wordt verhoogd ingeval de uit te zenden persoon gehuwd is als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederl. Indië.
De voor de beide andere betrekkingen uit te zenden vaste werklieden, die eveneens lichamelijk geschikt voor den Indischen dienst moeten zijn bevonden, mogen niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn.
De vaste werklieden bij het marine-etablissement, waartoe de uit te zenden scheepmaker en draaier bankwerker zullen behooren, zijn niet uitsluitend werkman noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.
Zij zijn gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontscheping te Batavia.
Na verstrijking van het driejarig verband kunnen zij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits hunne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op hun behoud prijs stelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, worden zij burgerlijke ambtenaren, in welk geval op hen van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië, enz.
De bezoldiging van de uit te zenden personen bedraagt thans *f* 175 (een honderd vijf en zeventig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederl.-Indië en eindigende met den dag, volgende op dien van afloop van het verband, welke bezoldiging bij gebleken geschiktheid en ijverige plichtsbetrachting (ter beoordeeling van den commandant der zeemacht in Nederl.-Indië) kan klimmen tot *f* 200 (tweehonderd gulden) 's maands, te bereiken door twee jaarlijksche verhoogingen van *f* 12.50 (twaalf gulden vijftig cent) per maand.
Bij vernieuwing van het verband kan de bezoldiging op gelijke wijze worden verhoogd tot *f* 225 (twee honderd vijf en twintig gulden) 's maands, terwijl bij eene tweede vernieuwing van het verband de bezoldiging op gelijke wijze kan klimmen tot ten hoogste *f* 250 (twee honderd vijftig gulden) 's maands.
Bij buitengewone geschiktheid en uitmuntende plichtsbetrachting kunnen, na verkregen machtiging van den Gouverneur-Generaal, door den commandant der zeemacht regelmatige bezoldigingsverhoogingen worden toegekend vóór het verstrijken van den daarvoor gestelden termijn.
De aandacht van belanghebbenden wordt echter gevestigd op het voornemen om, nadat de begrootingswetgever de daarvoor vereischte gelden zal hebben toegestaan, de bezoldiging van de vaste werklieden bij het marine-etablissement te regelen als volgt: gedurende het eerste driejarig verband zal *f* 225 (tweehonderd vijf en twintig gulden) 's maands, gedurende het tweede *f* 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands en daarna *f* 275 (twee honderd vijf en zeventig gulden) 's maands als bezoldiging worden genoten.
Deze regeling zal zeer waarschijnlijk reeds binnenkort — althans vóór de aankomst van de uit te zenden personen in Indië — in werking treden.
De vaste werkman zal na zes jaren tot tevredenheid van den directeur van het marine-etablissement te hebben gewerkt, bij niet-verlenging van de overeenkomst, eene tegemoetkoming van *f* 1600 (een duizend zes honderd gulden) ontvangen; na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkoming van *f* 3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkman de keuze gelaten tuschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente, berekend tegen 4 ten honderd rente op rente. De uitkeering van de tegemoetkoming heeft niet plaats wanneer de werkman tusschentijds in vasten dienst wordt aangenomen, daar alsdan de reeds in 's lands dienst doorgebrachte tijd wordt medegeteld voor de berekening van het pensioen. Mocht de uitkeering reeds hebben plaats gehad, dan kan alleen opneming in vasten dienst plaats hebben, wanneer de werkman zich verbindt het genotene terug te storten.
Aan de uitzending naar Nederl.-Indië is verbonden:
1o. vrije overtocht met gezin naar Indië als landsreiziger der tweede klasse;
2o. gelijke overtocht na beëindiging van de overeenkomst, doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgeloopen;
3o. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van *f* 500 (vijfhonderd gulden) voor ongehuwden en van *f* 675 (zeshonderd vijf en zeventig gulden) of *f* 725 (zevenhonderd vijf en twintig gulden) voor het geval de nieuwe bezoldigingsregeling tot stand is gekomen voor gehuwden.
De uit te zenden vaste werklieden moeten tevens eene verklaring inzenden, dat zij bekend zijn met de overeenkomst (hieronder opgenomen), welke men moet aangaan, alvorens bij het marine-etablissement te Soerabaja te worden te werk gesteld.
In de overeenkomst zal het bedrag van de bezoldiging in overeenstemming worden gebracht met de mogelijk dan geldende nieuwe regeling.
Ook voor de uit te zenden scheepmaker en draaier-bankwerker gelden de bepalingen van het hierboven aangehaalde Koninklijk Besluit van 22 Juni 1916 No. 12 (Staatsblad No. 289).
Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen wellicht eene proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.
Gegadigden voor eene der genoemde betrekkingen behooren zich vóór 31 Maart a.s. bij gezegeld verzoekschrift (te adresseeren aan de 9de afdeeling van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.
Het verzoekschrift moet bevatten:
a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;
b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.
(Nederl. Staatscourant van 8 Maart 1917 No. 57.)

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens'ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE. Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „*Oost en West*", Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië;** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.